

**Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 20.051.107
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника
доктору педагогічних наук, професору
Білавич Галині Василівній
(76018, м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57)**

РЕЦЕНЗІЯ

кандидатки педагогічних наук, доцентки, завідувачки кафедри педагогіки та освітнього менеджменту імені Богдана Ступарика Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника Прокопів Любові Миколаївни на дисертаційну роботу Завулічної Інни Ігорівної «Благодійні фонди України в системі підготовки майбутніх педагогів до добродійної діяльності (90-ті рр. ХХ ст. – перша чверть ХХІ ст.)», подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність дисертаційної роботи. В Україні у час військової агресії та спрямування освіти у європейський економічний та соціально-культурний простір відбувається відродження інституту благодійництва. розвиток якого пов'язаний не тільки із наростанням наукових дискурсів, але й практико-орієнтованим спрямуванням.

Відновлення та розвиток інституту благодійності в Україні відбувається як відповідь на низку викликів, з якими стикається суспільство. Серед цих викликів окрім триваючої російсько-української війни, стала пандемія COVID-19, економічні труднощі та соціальна ізоляція вразливих верств населення.

Авторка обґрунтовано розкриває наукову, теоретичну та соціальну важливість дослідження, вказує на недостатню вивченість проблеми у наукових джерелах; його відповідність сучасним запитам суспільства.

Спонукають до вивчення окресленої проблеми низка суперечностей: між потребою у формуванні соціально відповідальних і активних громадян та недостатнім рівнем інтеграції добродійної діяльності в освітні програми педагогічних закладів; наявністю благодійних ресурсів і можливостей для підтримки освітніх ініціатив та недостатньою ефективністю їх використання в системі підготовки майбутніх педагогів; між значною роллю благодійних фондів у суспільстві та недостатнім науковим висвітленням їхнього внеску у розвиток педагогічної освіти; між вимогою суспільства щодо вдосконалення системи підготовки майбутніх педагогів до добродійної діяльності та відсутністю узагальненого досвіду впливу благодійних фондів на цю підготовку в історичній ретроспективі; між визначальною роллю благодійних фондів за умов війни та недостатньою кількістю добровільних пожертвувань від фізичних та юридичних осіб, грантів, а також коштів від організованих заходів і кампаній зі збору коштів, подоланню яких, окрім іншого, і слугують результати дослідження, присвяченого благодійним фондам України в системі підготовки майбутніх педагогів до добродійної діяльності (90-ті рр. ХХ ст. – перша чверть ХХІ ст.).

В обґрунтуванні актуальності теми дослідження дисертантка об'єктивно звертається до сенсу підготовки майбутнього педагога до добродійної діяльності як важливого чинника оновлення системи освіти. Важливим маркером актуальності, на наш погляд, також є єдина лінія, яка наскрізно пронизує зміст роботи щодо потреби розвитку благодійництва та ролі благочинності в освітньому спрямуванні.

У зв'язку з цим, дисертаційне дослідження Завулічної Інни Ігорівни «Благодійні фонди України в системі підготовки майбутніх педагогів до добродійної діяльності (90-ті рр. ХХ ст. – перша чверть ХХІ ст.)» є своєчасним та актуальним.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Якраз такі результати розглядаємо значущими для науково-дослідницької теми «Історико-педагогічні проблеми навчання і виховання у системі безперервної освіти», над якою працює кафедра педагогіки та освітнього менеджменту імені Богдана Ступарика Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (державний реєстраційний номер – 0108U009122) і в рамках якої виконувалась дисертаційна робота «Благодійні фонди України в системі підготовки майбутніх педагогів до добровільної діяльності (90-ті рр. ХХ ст. – перша чверть ХХІ ст.)».

Наукова новизна та достовірність отриманих результатів, що виносяться на захист. Наукова новизна дисертаційного дослідження зумовлена поставленими завданнями та результатами їх розв'язання полягає у розв'язанні нагальних проблем сьогодення, у ній вперше здійснено цілісний ретроспективний аналіз функціонування благодійних фондів України в системі підготовки майбутніх педагогів до добровільної діяльності в 90-ті рр. ХХ – першій чверті ХХІ ст. Дослідницею розроблено періодизацію розвитку благодійних фондів в Україні, зокрема, перший етап(1991–1997) – зародження благодійності; другий (1997–2014) – становлення благодійності та зародження соціальної відповідальності; третій (2014–2019) – соціальної мобілізації та волонтерства; четвертий (2019 рр.–до сьогодні) – соціальної активізації та цифрової інтеграції. Авторкою схарактеризовано особливості добровільної діяльності благодійних фондів України в 90-х рр. ХХ ст. – першій чверті ХХІ ст. як чинника впливу на галузі освіти, медицини, соціальну сферу. Дисертанткою досліджено організаційно-дидактичні засади підготовки майбутніх педагогів до добровільної діяльності в Україні в 90-ті рр. ХХ – першій чверті ХХІ ст. та визначено перспективи залучення благодійних фондів України до підготовки майбутніх педагогів до добровільної діяльності на сучасному етапі. Попри певну усталеність ключових понять, в роботі піддаються теоретичному аналізу такі категорії як «благодійність», «благодійна діяльність», «благодійний фонд», «волонтерство», «добровільність», «добровільна діяльність»). Важливо, що дослідниця подає їх сучасне розуміння і достатньо добре їх розкриває.

Практичне значення дослідження. Дисертаційна робота Інни Ігорівни Завулічної містить нові, раніше не захищені науково обґрунтовані результати дослідження, які підтверджують вирішення поставлених завдань. Авторкою спроектовано та впроваджено в освітній процес ЗВО елективний курс «Система підготовки майбутнього педагога до добродійної діяльності в Україні: теорія і практика». Крім того дисертанткою розроблено сайт «Добродійність» для надання доступу до інформативного та практичного контенту про благодійність та добродійну діяльність в Україні. Вартий увагу тренінг «Цифровізація благодійних фондів», рекомендації та перспективи внеску благодійних фондів у вдосконаленні системи підготовки майбутнього педагога до добродійної діяльності в Україні. Цінним є й те, що результати дослідження впроваджено в освітній процес низки закладів вищої освіти України: Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (довідка про впровадження результатів дисертаційного дослідження №0304- 25 29/17 від 03.09.2024 р.); Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (довідка про впровадження результатів дисертаційного дослідження №1/806 від 19.08.2024 р.); Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (довідка про впровадження результатів дисертаційного дослідження №17/19-2640 від 28.08.2024 р.); Комунального вищого навчального закладу «Херсонська академія неперервної освіти» (довідка про впровадження результатів дисертаційного дослідження №01- 16/251 від 15.08.2024 р., Тлумацької Української греко-католицької церкви «Пресвятої Трійці» (довідка про впровадження № 09 від 23 червня 2024 р.).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Сформульовані в дисертаційній роботі наукові положення, висновки та рекомендації на достатньо високому рівні обґрунтовані здобувачкою та викладені в доказовій формі. Однією з переваг рецензованої роботи вважаємо її багатовимірність, що забезпечена міждисциплінарним аналізом об'єкта дослідження в понятійно-термінологічному та історичному ракурсах з урахуванням суспільно-політичних, соціально-економічних, соціально-культурних і психолого-педагогічних

чинників), цілісність змісту, інформативність. Інформативність у широкому та вузькому контекстах вбачає накопичену фактографічну базу, що включає законодавчі та нормативно-правові документи, монографії, дисертації, автореферати, статті, збірники конференцій, матеріали фахових часописів, довідкові видання (енциклопедії, словники), інтернет-ресурси тощо. Зазначимо, що впорядкований список джерел виразно відображає позицію авторки й загалом методологію і концепцію дослідження. Успішне вирішення поставлених завдань дисертаційної роботи забезпечено доцільно підібраним методичним інструментарієм. Так, дисертантка у ході дослідження застосувала наступні методи: загальнонаукові (аналіз, синтез, індукція, дедукція, порівняння, узагальнення), термінологічний, історико-педагогічний, ретроспективний – структурний. Заслуговує на увагу застосування проблемно-пошукового методу для окреслення перспектив творчого використання досвіду діяльності благодійних фондів у системі підготовки педагогів до добродійної діяльності.

Загалом дисертаційне дослідження Завулічної Інни Ігорівної виконане на високому науковому рівні. Об'єктивність та достовірність наукових положень, висновків, рекомендацій забезпечується обґрунтованістю наукових позицій та можливістю впровадження отриманих результатів у практику підготовки майбутніх педагогів до добродійної діяльності в Україні на сучасному етапі.

Характеристика основних положень роботи. Структура дисертаційної роботи складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, додатків. Авторка використала у роботі 511 джерел. Зміст дисертації охоплює всі аспекти дослідження. У вступі чітко визначені мета, завдання, предмет, об'єкт дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення дисертаційного дослідження. Авторкою подано відомості щодо апробації отриманих результатів та їх впровадження. Аналіз наукового апарату дисертаційного дослідження переконує в його теоретико-методологічній обґрунтованості, достатності.

Про намагання цілісно дослідити порушену проблему свідчить низка напрацювань І.І. Завулічної, зокрема авторка дисертаційної роботи у першому розділі «Благодійні фонди України як історико-педагогічний феномен»

здійснила аналіз поняттєво-категорійного апарату дослідження, зокрема уточнила зміст провідних понять: «благодійність», «благодійна діяльність», «фонд», «благодійний фонд», «волонтерство», «добročинність», «добročинна діяльність»; простежила розвиток благодійних фондів в Україні (кінець 90-рр. ХХ – перша чверть ХХІ ст.) на тлі таких чинників: суспільно-політичних, економічних, соціальних, культурно-освітніх, що дало змогу на основі визначених критеріїв (історико-педагогічний, правовий, політичний) виокремити чотири етапи періодизації розвитку благодійних фондів у системі підготовки майбутніх педагогів у визначених хронологічних межах досліджуваної проблеми.

Задля розкриття важливості досліджуваної проблеми та ефективності наукового пошуку у цьому ж розділі дослідницею визначено особливості діяльності благодійних фондів у напрямку добročинності в галузях освіти, медицини, соціальной сфері.

У другому розділі «Організаційно-дидактичні засади підготовки майбутніх педагогів до добročинної діяльності в Україні в 90-х рр ХХ ст. – першій чверті ХХІ ст.» визначено мережу закладів освіти (ЗДО, ЗЗСО, ЗВО), активну участь у діяльності яких відведено благодійним фондам. На позитивну оцінку заслуговує детальне вивчення орієнтації змісту освітніх програм ЗВО на підготовку до благодійництва.

У третьому розділі визначені перспективи діяльності благодійних фондів у підготовці майбутніх педагогів до добročинної діяльності в Україні на сучасному етапі. Високої оцінки, на наше переконання, заслуговує авторський підхід до висвітлення обраної наукової проблеми.

Повнота викладу матеріалу у роботах, які опубліковані автором. Незаперечним позитивним аспектом є достатньо широке представлення результатів дисертації - 17 наукових праць, з них 6 статей у наукових фахових виданнях України, 1 стаття у колективній монографії, 10 праць у збірниках матеріалів наукових конференцій.

На основі аналізу змісту цих публікацій можна констатувати, що наукові положення, висновки і рекомендації, які було отримано у результаті

дослідження, повною мірою представлено у наукових працях. Результати дослідження пройшли належну апробацію у 9 міжнародних та 7 всеукраїнських науково-педагогічних конференціях.

Відомості про дотримання академічної доброчесності. За результатами перевірки дисертаційної роботи та публікацій не виявлено ознак академічного плагіату, елементів фабрикацій та фальсифікації. Інна Ігорівна Завулічна використовує покликання на власні наукові публікації, дослідження інших науковців, нормативні документи та інші джерела. Порушення академічної доброчесності у дисертації відсутні.

Дискусійні положення, рекомендації та зауваження до змісту дисертації

1. У першому розділі дисертаційної роботи проаналізовано поняттєво-категоріальний апарат дослідження, зокрема, узагальнено термінологію з основних питань проблеми, як от терміни «благодійництво», «доброчинність». Водночас, вважаємо, що робота б виграла, якби аналіз тлумачень «благодійництво» та «доброчинність» було здійснено у порівняльному аспекті.

2. Авторкою розроблено періодизацію розвитку благодійних фондів в Україні. Враховуючи цінність дослідження, варто було б організаційно-дидактичні засади майбутніх педагогів до доброчинної діяльності в Україні розкрити поетапно, зокрема поетапно подати змістовий та операційно-діяльнісний компоненти проблеми.

3. Дослідження містить рекомендації для закладів освіти щодо інтеграції доброчинної діяльності в освітній процес. Було б корисно надати конкретні приклади або моделі, які можна реалізувати в педагогічній практиці. Доречними були б як інтерв'ю з педагогами, які взяли участь у програмах благодійних фондів, або аналіз результатів діяльності закладів освіти у цьому напрямку .

4. Дисертанткою окреслено перспективи залучення благодійних фондів до підготовки майбутніх педагогів до доброчинної діяльності в Україні на сучасному етапі. Робота б виграла, якщо б у ній були проаналізовані особливості розвитку інституту благодійництва в європейських благодійних організаціях, фондах та визначена та їх роль у підготовці педагогів до благочинності.

Загальний висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам. Висловлені зауваження і побажання мають рекомендаційний характер і не знижують загальної оцінки роботи. Як засвідчує зміст дисертації, поставлені завдання у процесі дослідження були виконані, а його результати широко представлені у відповідних розділах.

Враховуючи актуальність теми, наукову новизну отриманих результатів та їхню практичну значущість, відповідність поданої роботи вимогам нормативних документів, вважаємо, що дисертаційне дослідження Завулічної Інни Ігорівни «Благодійні фонди України в системі підготовки майбутніх педагогів до добродійної діяльності (90-ті рр. ХХ ст. – перша чверть ХХІ ст.)», подане на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, є цілісною, завершеною науковою працею, яка характеризується переконливою аргументацією висновків, є самостійним, обґрунтованим, завершеним науковим дослідженням, в якому на належному рівні узагальнено результати наукового пошуку, що відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 р №44 (зі змінами), її авторка, а її авторка, Інна Ігорівна Завулічна заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, галузі знань 01 Освіта, педагогіка.

РЕЦЕНЗЕНТ -

кандидатка педагогічних наук, доцентка,

завідувачка кафедри педагогіки

та освітнього менеджменту імені Богдана Ступарика

Прикарпатського національного університету

імені Василя Стефаника

Любов ПРОКОПІВ